debatt@klassekampen.no
KRONIKK & DEBATT

Sjå på Sveits!

ENERGI
Trygve Refsdal

Sveits er ikkje EU-medlem, og er heller ikkje med i EØS. Sveits har ikkje olje og gass, og er ingen energinasjon, slik som Noreg.

Likevel har Sveits ein solid økonomi. Arbeidsløysa er lågare i Sveits enn i Noreg! I fylgje The Economist er ho i Sveits no så låg som 3,1 prosent. Når det gjeld industri, så auka produksjonen i Sveits med 1,7 prosent det siste året, medan den var på *minus* 12,1 prosent i Noreg. Dette er tal for februar 2013.

I Noreg har me eit råkøyr i vår satsing på energi. Med Ola Borten Moe og Per Rune Henriksen i spissen, og Jens Stoltenberg bak dei. Mest gjeld dette olje og gass, men også annan energi. Vår satsing byggjer på ei tru på at slik satsing ikkje kan slå feil, og ho byggjer på enkle slagord, som at «verden trenger stadig mer energi», og at me går mot ei «energikrise». Me tømer våre oljebrønnar raskare enn andre oljeland, og satsar alt på eitt kort: energi.

Det er ein einsidig politikk, som gjer oss meir sårbare enn Sveits, eit land som byggjer si framtid meir på kompetanse enn på enkle slagord. Sveits viser at eit lite land kan greia seg godt med å byggja ut eit allsidig næringsliv. I Noreg er olja så altfor dominerande; me trur ho er løysinga på alt.

Vår tids Noreg har vunne i Lotto to gonger. Fyrst fann me eventyrleg mykje olje på 1970- og 1980-talet: Åtti prosent av våre samla oljefunn er frå tida før 1990! Så fekk me ein eventyrleg prisoppgang. Oljeproduksjonen er no halvert etter at den nådde ein topp i 2001, men så fekk me ei firedobling av oljeprisen! Den medvinden me har hatt gjev oss overmot og forklarar kanskje Moe og Henriksen si monomane tru på olje, gass og annan energi.

Men vil me vinna i Lotto på nytt? Kanskje, men her er også mørke skyer. Oljeprisen har gått ned, med 15 prosent frå i fjor, og kan gå lenger ned. Og oljeproduksjonen går nedover, år for år, trass i Johan Sverdrup-funna. Fallet i oljeproduksjon vert kompensert med auka uttak av gass, men prisen på gassenergi er mykje lågare enn for oljeenergi, berre om lag 60 prosent. Så vil norsk produksjon av gass truleg gå ned frå 2015.

I tillegg gjev svært billeg kol eit press på europeiske gassprisar, som no er om lag tre gonger så høge som gassprisen i USA.

Samstundes som prisane står under press, så aukar kostnadane: Her er stadig fleire små felt, og mykje dyr haleproduksjon, der me prøver å vinna ut meir olje eller gass frå eit felt. Eivind Reiten skriv at kostnaden med å bora ein oljebrønn er 90 prosent høgare på norsk enn på britisk sektor. Den ekspansive tenkinga til Ola Borten Moe er kostnadsdrivande. Med eit betydeleg prisfall er me ille ute, svært ille. Då må me berre gløyma Barentshavet.

Attende til Sveits, med sin ballast av kompetanse og stø økonomistyring, og ein sjølvstendig politikk. Landet har, utan olje, eit like stort overskot i betalingsbalansen med utlandet som Noreg. Også dei har stor netto innvandring, men dei vil no prøva å avgrensa dem. Og dei har eit statsbudsjett med overskot, pluss ein stabil og sterk valuta.

Utan olje og gass, og utan å vinna i Lotto.

Trygve Refsdal,
Voss
trefsdal@online.no

Fornybare slagord

KLIMA
Olav Hjeljord

Det er påstått at deler av miljøbevegelsen er kjøpt av industri knyttet til fornybar energi. Forfattersammensetningen til innlegget i Klassekampen 24. april «Den europeiske energidugnaden», styrker nok mange i den troen. Artikkelen går ensidig på utbygging av mer fornybar energi. Den nevner ikke med et ord energieffektivisering, som internasjonalt er ansett som det desidert viktigste klimatiltaket. Samtidig overvurderes kraftig Norges eventuelle bidrag til en felles europeisk energiforsyning.

Arnstadutvalget og regjeringen (OECD) anser 10–15 TWh i innspart energi i yrkesbygg og boliger fram til 2020 som realistisk. Dette tilsvarer det Norge planlegger å bygge ut i fornybar energi. Samtidig er Arnstadutvalget klar på at dette ikke er en enkel oppgave: «Omleggingen krever en vekkelseskampanje sterkere enn røykeloven – krafttak mot kraft – for å redusere energibruket.» Også NOU (3) 2012 påpeker « ... manglende offentlige anbefalinger og støtte ...». En uttalelse fra statssekretær Dag-Henrik Sandbakken understreker det siste: «Trenger velfødde nordmenn pengestøtte til bedre hus?».

Dessverre har vi sett lite til en mobilisering hva angår energieffektivisering. Et samarbeid over landegrensene hva angår motivasjon, innovasjon og kunnskap ville utvilsomt kunne bringe energisparing store sprang framover. Kraftindustrien er neppe like entusiastisk her. Strøm spart vil presse prisene og senke lønnsomheten for fornybar kraft. Og motsatt vil en økning i fornybar kraft gi billigere strøm og dermed gjøre energisparing mindre lønnsom.

Fornybar-industrien gjentar stadig at Norge bør bli Europas grønne batteri. Realiteten er at Norges bidrag her er forsvinnende lite. All elektrisitet vi produserer i Norge i dag tilsvarer knapt én prosent av Europas forbruk. I innlegget påstår forfatterne at samarbeid med andre land vil kunne bidra til færre naturinngrep totalt sett (hvordan, er høyst uklart) og at utbyggingsprosjekter legges der hvor inngrepene blir minst mulig.

Det skulle bli noe til diskusjon landene imellom (tysk alpelandskap mot norsk kystnatur). Realiteten er at for eksempel norske vindturbiner ikke har noen som helst innvirkning på antall vindmøller eller hvor de plasseres på kontinentet.

Innovasjon er et nøkkelord. Vi imponeres av norsk offshoreindustri, her er Norge teknologisk verdensledende. Hva om vi hadde anvendt noe av de enorme beløpene som her gått til å få opp oljen effektivt, til å perfeksjonere vindmøller til havs? Vi bør vel heller ikke oppgi CO_2 gjenvinning?

Fornybar energi er i dag blitt et slagord som synes å ha gått inn i alle politiske partiers program. Det kan være verd å merke seg at det mobiliseres voldsomt lokalt mot for eksempel planer om vindkraft. Slike anlegg er vel de mest landskapsødeleggende inngrep vi har sett i vårt land. Vi vil håpe våre politikere ikke ukritisk aksepterer den massive lobbyvirksomhet vi nå ser fra industrien og dessverre også fra deler av miljøbevegelsen.

Olav Hjeljord,
professor emeritus
olav.hjeljord@umb.no

Hva mener Høyre – egentlig?

HØYRE
Jan Olav Brekke

Vi hører ofte Høyre-politikere snakke om behovet for mer fleksibilitet i norsk arbeidsliv, og at det skal lønne seg å jobbe. Begge deler høres i utgangspunktet fornuftig ut. Spørsmålet er bare hva de faktisk mener med det.

Høyre sier i sitt utkast til partiprogram at fleksibilitet er et gode for mange arbeidstakere, fordi det gir større mulighet til å kombinere arbeid, familie og fritid. Det er vi helt enige i. Spørsmålet er hva Høyre egentlig vil endre? For når de skal konkretisere, bruker de ord som myke opp, gjennomgå og gi mulighet til. Dette har erfaringsmessig lett for å være forslag som vil tjene arbeidsgivere mer enn de ansatte.

Lederne mener hovedtrekkene i den norske arbeidsmiljøloven må forsvares. Samtidig kan vi gjerne diskutere enkelte justeringer av loven, både med dagens regjering og med de borgerlige partiene. Men vi har en klar forutsetning om at det handler om justeringer og ikke endringer av hovedtrekkene i den loven som gjør norsk arbeidsliv til et av de best fungerende.

Når Høyre sist satt i regjering gikk de inn for dramatiske endringer i arbeidsmiljøloven. Dette ville betydd flere midlertidige stillinger, mer og dårligere betalt overtid og dårligere stillingsvern. Nå vil de gjøre reglene for overtid mer fleksibel, gjennomgå reglene for søndags-, helligdags- og nattarbeid, gjøre det lettere med midlertidige ansettelser og «myke opp» adgangen til å ansette arbeidstakere på åremål.

Et annet område der det er grunn til å spørre hva Høyre egentlig vil, er rettighetene til arbeidsledige. I programutkastet heter det at de vil gå gjennom dagens velferdsordninger for å sikre at det lønner seg å jobbe. Det høres fint ut, men vi husker hva de gjorde sist de satt i regjering. Da gjorde Høyre endringer i reglene for arbeidsledige, som gjorde at en person som ble arbeidsledig mistet 20. 000 kroner i året fordi de mistet retten til feriepenger.

I Sverige har vi sett at Høyres søsterparti, med begrunnelsen om at det skal lønne seg å jobbe, har innført det de kaller «jobbskatteavdrag». Dette går ut på at alle som er i jobb får opptil 1825 kroner per måned i skattefradrag. Blir du arbeidsledig, mister du retten til fradrag og får dermed en sk-atteøkning på nær 22.000 kroner, i tillegg til at du mister inntekt. Høyre bør gi et tydelig svar på om de har tenkt noe lignende, og i god tid før valget.

Særlig Torbjørn Røe Isaksen har i den siste tiden profilert Høyre med en ny arbeidslivspolitikk. Spørsmålet er dels som han får gjennomslag og dels hva han egentlig mener. Hva legger egentlig Høyre og Røe Isaksen i begreper som fleksibilitet, «myke opp» og at det skal «lønne seg å jobbe»?

Jan Olav Brekke,
forbundsleder, Lederne
jan@lederne.no

Sosialisme

DIKT
Ursula Wold

En dag skal
sosialismen sette
en annen farge på tilværelsen

Når dagen
kommer
med den røde

Glød, da først
vinker folket
Jeg sier goddag

Ursula Wold,
Bergen

Om flagg og toleranse

NASJONALISME
Ranveig Wormstrand

Jeg knytter ingen sterke følelser til flagg eller andre nasjonale symboler. Men mange gjør det. Og debatten rundt slike fenomener avslører gjerne en god del grums, og grumset virvles opp på *begge* sider. Høyreradikale nettsider gikk totalt av skaftet; men også i forholdsvis moderate kretser har det blitt mye flaggvifting i sosiale medier nå.

Vi ser innleggene i nettspaltene, på Facebook, Twitter, og de utstiller dessverre ofte en temmelig tilbakestående debattkultur: De er tydeligvis høyst tvilsomme typer, de som ikke vil ha annet enn norske flagg. For å komme en del motargumenter i forkjøpet understreker jeg nok en gang, man kan aldri være tydelig nok her: Personlig har jeg ingen som helst problemer med verken pakistanske, uzbekistanske eller langtvekkistanske flagg eller nasjonaldrakter i 17. mai-tog eller noen andre steder. Men jeg respekterer faktisk at andre har en annen oppfatning! Ja, jeg synes til og med det kan være legitimt å hevde at i en nasjonaldagsfeiring bør det være bare nasjonale symboler som skal, ja – «flagges». Det er ikke et syn jeg selv deler. Men jeg mener det er en innstilling folk bør få lov til å ha – uten å bli satt på plass på en nedlatende måte.

Det er uttrykk for en bedrøvelig mangel på debattkultur når så mange tyr til mistenkeliggjøring, sterkt ladede uttrykk og ofte skjellsord, for å karakterisere argumenter og meddebattanter de ikke liker. Det er dessverre mange på venstresida som ser ut til å være ute av stand til noe så elementært som å innse at motparten *faktisk kan ha et poeng*.

Så jeg foreslår et lite tankeeksperiment: Unge Høyre stiller i 17. mai-toget med vaiende Nato-faner. Helt greit? Og EU-sympatisørene selvsagt med EU-flagg – blått i blått oppover Karl Johan. Ingen ville si et pip om «det reine norske flagget», da, ville de vel? Vi ville ikke få høre noe om at det finnes visse verdier som er hellige i dette landet? Fra noe hold?

Og jeg vil bestemt avvise et eventuelt argument om at «politikk ikke har noe i 17. mai-tog å gjøre»: En nasjonalstat er en politisk konstruksjon, og feiring av nasjonaldag er definitivt en politisk demonstrasjon – selv om nasjonalstaten akkurat i våre dager ikke akkurat er noe kontroversielt fenomen, i alle fall ikke på våre kanter. Men historisk er den absolutt en sterk politisk statement. 17. mai-toget ble jo i sin tid instituert som en klart politisk og ganske provokativ nasjonalistisk manifestasjon. Og vifting med flagg er følgelig politisk.

Når det i tillegg er et kors i flagget, innebærer det jo også en livssynsmessig stillingtagen; noe de fleste gjerne oppfatter som uheldig ellers.

Ranveig Wormstrand,
Nesoddtangen
ranveig@wormstrand.com

Henrik Arnstad og Godwins lov

FASCISME
Eilev Groven Myhren

Godwins lov er eit internett-fenomen, definert av advokaten Mike Godwin så tidleg som i 1990. Denne lova fastslår at kvar debatt som held blir lagt død i det ein eller annan dreg «Hitler-kortet» mot ein meiningsmotstandar.

I tillegg seier lova at dette er meir eller mindre uunngåeleg jo lengre debatt-tråden er. Det er altså statistisk sannsynleg at nokon kjem til å dra «Hitler-kortet» for å vinne ein diskusjon på nett. Argumentet er usåleg, og diskusjonen er daud.

Det er nett dette Henrik Arnstad (frå Sverige) no har gjort – mot mykje av det norske tenkjesettet. Han nyttar omgrepet «fascisme», men gjer seg skuldig i Godwins lov, sidan «fascisme» har gått gjennom så mange omgrepsmutasjonar at ordet kan tyde nærast kva som helst (berre sjå korleis ordet er nytta i amerikansk offentleg debatt. Barack Obama er «fascist» ifylgje ytre høgre av ymse uklåre årsaker).

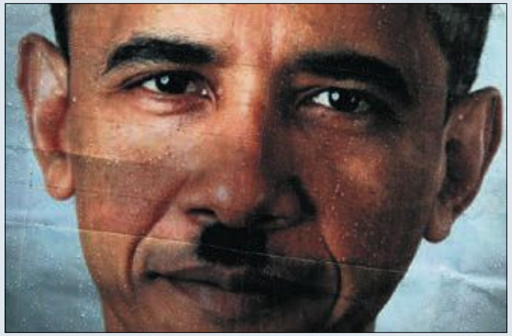

BARTELEIKEN: Omgrepet «fascisme» kan tyde nærast kva som helst, påpeiker innsendaren. Plakat frå Tea Party-demonstrasjon i USA. FOTO: AFP/SCANPIX

Eg kan ikkje sjå at Roger Griffins definisjon av fascisme, som Arnstad held seg til, bør vera einerådande, sidan denne definisjonen tydeleg rettar bakar for smed. I alle dei landa fascismen vann fram (Italia, Tyskland, Spania, seinare Hellas eller Chile) var det storkapitalen som stødde opp om fascistisk tenking, sidan denne tryggja industriherrar og jordeigarar mot «sosialistisk omfordeling». Det første Benito Mussolini og Adolf Hitler gjorde, var å knekke fagrørsla i sine land, på same vis som Margaret Thatcher seinare gjorde det i Storbritannia.

Både Chile og Spania hadde ein tilsvarande reaksjon knytt til foreslått omfordeling av jord, og den gamle adelen i Italia og Spania stødde Mussolini og Francisco Franco i redsle for sosialistisk samfunnsdreining. Det same gjaldt for kyrkja i desse landa. Å berre skulde fascismen på nasjonale kjensler, slik Griffin gjer, er å langt på veg frikjenne kapitalismen for den rolla storkapital og «dei gamle maktene» spelte og har spelt med omsyn til undertrykkande regimar. Augusto Pinochet var ikkje demokratisk valt, han var fascist, og han fekk støtte frå administrasjonen i USA, og frå Margaret Thatcher, som i lag med Ronald Reagan sette storkapitalen fri, og knekte fagrørsla.

Klassekampen 25. april

Kanskje vi skulle sjå til å plassere fascismen på den gamle anti-sosialistiske sida der han alltid har høyrt heime. I dette lyset er fascismen like «internasjonal» som sosialismen, men kan gjerne nytte nasjonale sentiment om det høver slik.

Vi kunne i røynda tenkje oss at jamvel Hitler kunne ha vore ein god «vestleg» alliert mot Josef Stalin under den kalde krigen – dersom han hadde halde seg pent innanfor sine eigne grenser.

Eilev Groven Myhren,
Oslo
eilevgmyhren@yahoo.com

«Å berre skulde fascismen på nasjonale kjensler er å langt på veg frikjenne kapitalismen»

Striden held fram

NORSKFAGET
Gunnar Skirbekk

Utdanningsdirektoratet har no lagt fram si tilråding om ny læreplan for norskfaget, etter avslutta høyringsrunde. Eit stykke på veg har Direktoratet justert kursen, på bakgrunn av politiske signal og velgrunna synspunkt i det offentlege ordskiftet. Greitt nok. Men det er langt fram før norskfaget er i mål. Eg minner om tre avgjerande problemfelt.

1. Den pedagogiske styringsmodellen er som før. Ein legg til grunn at undervisninga skal styrast ut frå allmenne kompetansemål som gjeld for alle elevar. Samtidig er den politiske målsetjinga at alle skal komme igjennom. Då er det to alternativ. Anten tar ein kompetansemåla og den politiske målsetjinga på alvor, men då vil mange elevar slite. Kort sagt, dette er mobbing i statsregi. Eller ein tar det ikkje så høgt med kompetansemåla, men då er det vanskeleg å sjå kva som er vitsen med slik målstyring.

Her trengst det to grep frå politisk hald: (i) Ein må skilje mellom ideelle ønskemål og realistiske minstemål. (ii) Ein må innføre felles kjernestoff, i form av kvalitetssikra lærebøker og anbefalte nettstader. Då vil dei svake elevane vite kva dei har å halde seg til. Dessutan, med eit felles kjernestoff vil ein sikre felles referanserammer hos den oppveksande slekt.

2. Ut frå gjeldande norsk språkpolitikk, vedtatt av regjeringa i 2008 og med tilslutning av stortinget i 2009 (St.meld. nr. 35, 2007–2008), skal norsk språk – bokmål og nynorsk – sikrast og styrkjast på alle felt i det norske samfunnet. Opplæring og evaluering i begge skriftspråk er ein del av dette. For norskfaget har dette tre føringar, utover undervisninga i bokmål og nynorsk: (i) Den spesielle norske språksituasjonen krev ei god språkhistorisk opplæring. (ii) Språkopplæringa krev ei god innføring i norskspråkleg litteratur, frå sagalitteraturen og fram til i dag. (iii) Norskfaget som kulturfag krev ei god innføring i dei historiske læringsprosessane som førte fram til det moderne, tillitsbaserte norske samfunn slik vi kjenner det i dag, med ein generell og generøs nordisk velferdsstat og ein egalitær politisk kultur. Denne innføringa i norsk kultur bør samordnast med tilsvarande opplegg i historie og samfunnsfag. – Dette er kjernen i eit meiningsfullt norskfag. Tema som går utover dette, bør overførast til andre fag.

3. Utdanninga av norsklærarar bør kvalitetssikrast med tanke på det norsklærarane skal undervise i, ut frå det vi har sagt ovanfor. Vi tilset ikkje amatørkirurgar på sjukehusa. Vi bør ikkje tilsetje norsklærarar som ikkje beherskar heile faget. På politisk hald må det derfor stillast klare krav til opplæringsinstitusjonane. Dessutan, når norsklærarane er kvalitetssikra på denne måten, må dei få løns- og arbeidsvilkår som er stimulerande, både for dei som er i jobb og for dei som kan rekrutterast til faget.

Så lenge desse faglege og institusjonelle vilkåra ikkje er på plass, er heller ikkje norskfaget i mål. Derfor er det langt frå, også etter dei siste, lett justerte innspelet frå Utdanningsdirektoratet. Striden om norskfaget er ikkje over.

Gunnar Skirbekk,
filosof
gunnar.skirbekk@svt.uib.no

Fremdeles ikkje åpen forskning

KLIMA
Rasmus E. Benestad

Ole Humlum skriver 29. april i Klassekampen at han og hans meningsfeller er enige i at forskning skal være åpen og etterprøvbar. Det er positivt, og jeg håper at de er mer villige til å dele sine analysemetoder enn under det møtet som Humlum refererer til i sitt tilsvar.

Før dette møtet, hadde jeg sendt dem min kildekode («oppskrift») som min analyse var basert på. De takket og sa at jeg skulle få en kopi av deres, men jeg fikk aldri noe som jeg kunne gjennomgå og etterprøve. Istedenfor fikk jeg bare et raskt blikk på en papirutskrift under selve møtet. Det er ikke tilfredsstillende.

En av sakene som vi diskuterte på møtet var en til artikkel, som Humlum og han meningsfeller hadde sendt Fra Fysikkens Verden, og som redaktørene ville diskutere. Det spesielle var at professor Kristian Rypdal fra Tromsø fikk lese den artikkelen, mens jeg ble nektet å se arbeidet før den ble publisert. Det er ikke åpenhet.

Mitt forslag er derfor at Humlum gjør data og kildemetode for sin analyse tilgjengelig for alle, og at vi arrangerer et arbeidsmøte der vi går gjennom arbeidet. Jeg har allerede gjort tilsvarende beregninger som viser at konklusjonene til Humlum et bygget på falske premisser. Min analyse er tilgengelig i R-pakken «replicationDemos» og kan søkes frem på Internett. Humlum kan gjøre det samme med sin metode.

Rasmus E. Benestad,
D. Phil, seniorforsker
rasmus.benestad@met.no